

Andrei Platónov, com un do del cel

Si parlem de poesia resulta ben obvi que la literatura és, per damunt de tot, llenguatge: és el com que transmet el que (“[La poesia ha d’assolir] aquell subtil equilibri entre el que es diu i la manera com es dit”, afirma Miquel Martí i Pol en una de les cartes adreçades a Joan Vinyoli recollides a *Barcelona / Roda de Ter*). En la novel·la, per contra, aquesta evidència resulta cada vegada més qüestionada; massa sovint, l’argument sembla que compta molt més que no la forma que s’escull per fer-lo arribar al lector, talment com si narrativa i guió cinematogràfic fossin pràcticament el mateix.

Per fortuna, encara hi ha autors que tenen clar que en art escrita no hi ha fons sense forma, i alguns d’ells –quan no han quedat enxampats únicament en l’envescadora xarxa de la forma– han deixat una petja indeleble en la narrativa moderna: James Joyce, Marcel Proust, William Faulkner, Louis-Ferdinand Celine... Andrei Platónov, tot i no assolir el nivell dels esmentats, n’és un bon paradigma: posa de manifest que el llenguatge no tan sols determina la novel·la, sinó tota la societat del seu temps.

A *La rasa* (Edicions de 1984, amb traducció de Miquel Cabal), Platónov, per explicar una història del període estalinista, entén que no n’hi ha prou de servir-se d’una *manera* precisa, sinó que cal *adaptar* –si es vol, *pervertir*, en la mateixa accepció que el totalitarisme soviètic pervertia els conceptes comunistes)– el llenguatge a la situació que es viu. Així, en Vósxev, l’inadaptat a la uniformització, que “enyorava el futur”, acomiadat perquè “saturava a rumiar enmig del ritme general de la feina”, quan troba un ocell mort, no li queda a les mans un animaló, sinó “un ésser magre i penós, mort de la fatiga del treball”. I els cavalls de les granges no es distingeixen per races, sinó entre *socialitzats* i *no socialitzats*.

Aquesta elecció converteix, no cal dir-ho, l’obra en *estranya*, *diferent*, *poc accessible*, en *exigent*; ras i curt, en una *rara avis*, que, com a tal, es nega a admetre classificacions o qualificacions; per tant, en *incòmoda*, no ja per als dirigents soviètics, que castigaren l’escriptor severament per la seva *improductivitat* i per la seva *desafecció* al règim, sinó per a la majoria dels lectors, avesats a la literatura convencional, que sacrifica la personalitat a la comercialitat, la *recepta* a la creativitat personal.

Als altres, a la minoria que opina que la literatura és –o, més aviat, *hauria d’èsser*– *quel·com més*, un *com* que narra un *què*, si s’atreveixen a acarar-s’hi, probablement es dividiran a parts iguals entre els que el rebutjaran amb fermesa i els que l’acolliran com un do del cel. Si vols saber a quina facció pertanyes –a la platónoviana o l’antiplatónoviana–, no et quedarà altre remei que llegir-lo.

Potser (i només *potser*) hi “trobar[às] més del que busques”.*

Andrei Platónov, (1899-1951) és un dels grans autors russos encara poc conegut / ARXIU

P
Per explicar una història del període estalinista Platónov entén que cal adaptar el llenguatge a la situació que es viu

MOTACIONS MÀRIUS SERRA

A Collbató sento una dita que tragina una paraula que desconec: “Mare, si em doneu marit, que no sigui a Collbató, perquè com a regal de nocces donen un capsarró.” El mot incògnit és aquest *capsarró*. Ja s’intueix que no deu ser res de bo, però no és fàcil de trobar als diccionaris.

El *Labèrnia* ho defineix com una “mena de lligat per sostenir un pes” i l’*Alcover-Moll* n’exemplifica la frase feta “portar a capsarró”. Significaria portar algun pes a l’esquena sostingut per una corretja que passa pel front. La imatge, en un context conjugal, és d’un simbolisme esfereïdor. Un regal de nocces en forma de corretja no sembla el més

Capsarró?

atractiu per a una núvia il·lusionada. En tot cas, figura que els collbatonins treballaven amb el cap, però d’una manera inusual.

El mot és un compost prou transparent: es tracta de tragar un sarró tot fent la força amb el cap. Seria una modalitat de sarró, perquè el sarró clàssic, per exemple de pastor, és una bossa que se sol portar penjada a l’espatlla amb una corretja.

Com que capsarró rima amb Collbató m’interesso per l’origen del topònim i, com

era d’esperar, trobo més d’una etimologia. D’una banda, l’origen el mas Benús (o Banusa) derivat de la nissaga àrab dels Banu Qasi.

Però hi ha un segon origen de to més tradicional (*ergo* més probable de contenir una bona dosi de ficció): diuen que els collbatonins cobraven per portar a collibè els romeus que volien arribar al monestir de Montserrat. Per fer-ho i no deixar-hi la ronyonada, s’ajudaven amb un bastó.

D’aquí hauria sortit un Coll Bastó que amb el pas del temps desembocaria en el Collbató actual. Confio que no portessin pixapins a collibè amb un capsarró. Altrament, hi haurien deixat el coll.*